

Soudní komisaři byli zejména v důsledku novely občanského soudního řádu postaveni do situace, která pro ně není a jistě ani nebude lehká. Budou se muset vypořádat s celou řadou problémů, které až do současnosti neřešili. Mnoho soudních komisařů vykonává své povolání již z dob státního notářství, kde se neselekávali s přílišnými změnami. Proto jim současná situace, na základě které se budou muset učit spoustu nových věcí a právních předpisů, přinese nejednu bezesnou noc. Myslím si, že řada z nich to vyřeší větším zapojením notářských koncipientů a notářských kandidátů do své praxe, což zcela jistě nebude na škodu. Neznamená to ovšem, že by se tímto měli zbavit své odpovědnosti a nic nového by se již neměli učit. Notářská profese, která byla do jisté míry zkosnatělou státní institucí, se tak dostane na roveň profesi soudců, kteří se neustále musejí zdokonalovat a učit nové věci v důsledku činnosti našich zákonodárců. V současné době ovšem dochází k většímu omlazení ze strany nově jmenovaných notářů, kteří se s novou situací zcela jistě vyrovnají.

Téma postupu soudu v řízení při předluženém dědictví a zejména jeho likvidace, je a hlavně bude tématem stále více aktuálním. V současnosti žijeme ve světě, který je velmi uspěchaný a materiálně založený. Lidé touží mít stále více nepotřebných věcí, na které nemají peníze. Ztrácejí zodpovědnost a soudnost. Všechno to jsou příčiny celé řady nesmyslných půjček a zadlužení, které lidé činí zcela bez rozmyslu. Tíží těchto dluhů často nezvládají a v důsledku toho i umírají. Poté nastává ona známá situace, kdy veškerou zodpovědnost za dluhy přebírají jejich potomci, kteří také nejsou schopni ji sami vyřešit. Proto bývá tím nejčastějším východiskem z problémů likvidace předluženého dědictví. Z tohoto důvodu se vyřešení a skončení dědického řízení stává finančně i časově mnohem náročnější a složitější. Aby mohli soudní komisaři zvládnout tento svůj nelehký úkol, musí mít na

zřeteli veškerá zákonná ustanovení, která se týkají likvidace dědictví, a kterých není příliš a neustále musí studovat dostupnou judikaturu soudů, které se s danou problematikou již jednou setkaly. Jelikož v současnosti již vyšel nový komentář občanského soudního řádu, který spoustu věcí ujasnil, došlo alespoň částečně k odstranění nejistoty, jak mají soudní komisaři při likvidaci dědictví postupovat. V podstatě ale popisuje pouze to, co soudní komisaři již ve své praxi činili, avšak doposud pro to neměli žádnou zákonnou oporu.

Ve své práci jsem se snažila rozebrat postup soudních komisařů a soudců při vyřizování předlužených dědictví tak, jak se v průběhu času vyvíjel. Zaměřila jsem se na jeho vývoj a na vysvětlení základních institutů, které jsou s dědickým řízením (a to nejen s předluženým) bezvýjimečně spjaty. Největší důraz jsem se snažila dát na kapitolu, zabývající se dohodou o přenechání předluženého dědictví věřitelům na úhradu dluhů podle § 175p o.s.ř. a na samotnou likvidaci dědictví podle § 175t a násl. o.s.ř., neboť právě do stádia likvidace většina předlužených dědictví vždy dospěje.

Tato dvě ustanovení mají pro dědické řízení velký význam zejména, co se týká modifikace odpovědnosti dědiců za zůstavitelovy dluhy. Tuto skutečnost jsem již nastínila v kapitole třetí, která se zabývá jednotlivými způsoby vyřízení předluženého dědictví. Dle současné právní úpravy totiž platí, že dědic odpovídá za dluhy zůstavitele pouze do výše toho, co z dědictví nabyl, a to celým svým majetkem. Děděním ovšem dochází ke splynutí majetku, který dědic již vlastní s majetkem, který nabyl z titulu dědění v dědickém řízení po zůstaviteli, tj. k tzv. confusio bonorum. Toto splynutí dvou majetkových mas se jeví jako výhodnější pro věřitele, který sám může zvolit, na který majetek dědice – dlužníka povede exekuci, v případě neplnění dluhu. Ze shora uvedeného ovšem existují výjimky, kdy dochází k odpovědnosti dědiců za pasiva dědictví pouze zděděným majetkem, tj. cum viribus hereditatis. Je tomu tak jednak v případech, je-li uzavřena dohoda o přenechání

předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů, neboť dědicové odpovídají pouze hodnotami z dědictví, nikoli svým vlastním majetkem, jednak v případech, je-li provedena likvidace dědictví, neboť po provedení rozvrhu neuspokojené pohledávky věřitelů a jejich zajištění zanikají a dědicové opět odpovídají pouze majetkem z dědictví a jednak v případech, kdy majetek zůstavitele připadl formou odúmrti státu, za splnění zákonem stanovených podmínek. Podle ustanovení § 472 odst. 1 obč. zák. stát, jemuž dědictví připadlo, odpovídá za zůstavitelovy dluhy a za přiměřené náklady jeho pohřbu stejně jako dědic. Podle odstavce 2. citovaného ustanovení není-li možno uhradit peněžitý dluh zcela nebo zčásti penězi z dědictví, může stát použít k úhradě i věci, které jsou předmětem dědictví, a které svou hodnotou odpovídají výši dluhu. Odmítne-li věřitel přijetí těchto věcí, může stát navrhnout likvidaci dědictví.

V kapitole likvidace dědictví jsem se snažila zaměřit na problémy a úskalí, která likvidace dědictví a zejména nové povinnosti soudnímu komisaři přináší. Nejprve se zabývám poslední změnou její úpravy, a poté vymezuji základní podmínky, které musí být splněny, aby soud (soudní komisař) mohl likvidaci dědictví nařídit. Samotný průběh likvidace, tedy zpeněžení jednotlivých věcí, práv a jiných majetkových hodnot zůstavitelova majetku, může probíhat několika způsoby. Záleží vždy na soudním komisaři, který způsob si sám zvolí. K jednomu způsobu zpeněžení ovšem musí mít předchozí souhlas soudu, který jej pověřil provedením úkonů v řízení o dědictví. Hovořím o prodeji mimo dražbu, kterému se říká „prodej z volné ruky“. Jak jsem již uvedla v kapitole zabývající se tímto způsobem zpeněžení zůstavitelova majetku, žádání soudního komisaře o souhlas se mi jeví jako zcela zbytečné a nepraktické. Je pravdou, že v současné době se někteří soudní komisaři vyhýbají splnění tohoto zákonného požadavku tím, že si tento souhlas udělují sami. Mylně si totiž vyložili ustanovení § 175zd odst. 2 o.s.ř. kde je stanoveno, že prodej mimo dražbu při likvidaci dědictví může notář uskutečnit jen se souhlasem soudu.

Někteří soudní komisaři si ovšem myslí, že jsou-li pro dědické řízení postavení na roveň soudů, mohou si tento souhlas jako soud udělit sami. Další problém týkající se zpeněžení prodejem mimo dražbu spatřují ve vypuštění odkazu na konkursní a insolvenční právní předpisy. Zajisté bylo smyslem jeho vypuštění zrychlení celého procesu likvidace a odstranění nejistoty pro soudní komisaře, jak mají při prodeji z volné ruky postupovat. Jak jsem již ale uvedla myslím si, že toto vypuštění nahradil nový komentář občanského soudního řádu, který prostě jen opisuje paragrafy z insolvenčního zákona, dle kterých soudní komisař až do 1.7.2009 fakticky postupoval. Co se tedy urychlilo opravdu nechápu a naopak si myslím, že tento komentář opomněl některé důležité instituty upravující postup soudního komisaře, který insolvenční zákon řeší. Soudní komisaři tedy budou dle mého názoru opět svou praxí odstraňovat tyto nedostatky naší právní úpravy.

Mezi další možné způsoby zpeněžení zůstavitelova majetku patří prodej movitých věcí v dražbě, prodej nemovitostí v dražbě a prodej podniku v dražbě. Veškeré úkony, které musí být v rámci těchto způsobů zpeněžení učiněny, činí sám soudní komisař. Soudní komisař má ovšem ještě další možnosti. Může využít pomoci soudního exekutora či dražebníka, kteří likvidaci dědictví, tedy zpeněžení zůstavitelova majetku na peníze fakticky vykonají za něj.

Jakmile je veškerý majetek zůstavitele převeden na peníze, provádí soudní komisař rozvrh výtěžku mezi všechny přihlášené zůstavitelovy věřitele. O tom pojednává již kapitola nazvaná „Rozvrh výtěžku“. V ní rozebírám dopodrobna jednotlivé skupiny, do kterých se pohledávky věřitelů rozdělují. Soudní komisař zde tedy musí přesně zařadit veškeré pohledávky přihlášených věřitelů do jednotlivých skupin tak, jak stanoví zákon. Toto rozdělení je výchozí pro stanovení jejich výše a pořadí.

Jistá specifika a odlišnosti se týkají situace, kdy nedědí žádný dědic ze zákona ani ze závěti, a kdy dědictví připadá státu. Stát nemusí splňovat podmínku, že může

navrhnout likvidaci pouze dědictví, které je předlužené, ale může tak učinit i u dědictví nepředluženého. Úprava v zákoně ovšem není zcela jasná, a dokonce je v jistém smyslu možný i dvojitý výklad. O problémech spojených se státem hovořím v kapitole „Likvidace dědictví, které připadá státu“.

Problémy, které při řešení likvidace mohou vzniknout, jsem se snažila znázornit na situacích, které se v praxi skutečně staly, a které žádné právní předpisy, judikatura, ani výklad zákona neřeší. O tom pojednává poslední kapitola „Jednotlivé případy z praxe“. Soudní komisaři se s nimi musejí vypořádat sami. Pouze budoucnost a další praxe ukáží, zda tak učinili správně či nikoliv.